

Mirosław Tokarz

doktorant, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie

Komunikat z prac prowadzonych w ramach projektu badawczego na temat ochrony przez Policję Państwową przebywających na terenie Warszawy w latach 1918–1939 przedstawicieli państw obcych

Problematyka ochrony przedstawicieli państw obcych w okresie II Rzeczypospolitej poruszana była dotychczas w piśmiennictwie naukowym incydentalnie¹ i nie zyskała jeszcze obszerniejszej monografii. Funkcjonowanie Policji Państwowej w okresie międzywojennym, kształtowanie służby policyjnej w niepodległej Polsce, jej organizacja i działalność, ewolucja centralnych i terenowych organów ma wszakże obszerną już literaturę przedmiotu – wystarczy wskazać prace takich badaczy, jak Andrzej Misiuk²,

¹ Zob. P.K. Marszałek, *Prawne podstawy organizacji ochrony VIP-ów w II Rzeczypospolitej*, „Studia Lubuskie” 2009, t. 5, s. 13–36; R. Litwiński, *Ochrona dostojników państwowych przez policję w II Rzeczypospolitej*, „Niepodległość: Czasopismo Poświęcone Najnowszyemu Dziejom Polski” 2005, t. 55, s. 11–35; J. Wojtczak, *Zarys organizacji Policyjnych Brygad Ochronnych w Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Policyjny” 1993, nr 1–2, s. 91–100.

² Zob. A. Misiuk, *Historia bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce. Zarys dziejów instytucji i służb w latach 1764–1990*, Warszawa 2015; *idem*, *Powstanie Policji Państwowej w odrodzonej Rzeczypospolitej (1915–1922)*, Szczytno 2009; *idem*, *Historia policji w Polsce. Od X wieku do współczesności*, Warszawa 2008; *idem*, *Instytucje policyjne w Polsce: zarys dziejów od X wieku do współczesności*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2006; *idem*, *Administracja spraw wewnętrznych w Polsce od połowy XVIII wieku do współczesności*, Olsztyn 2005; *idem*, *Policja Państwowa 1919–1939: powstanie, organizacja, kierunki działania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996.

Adrian Tyszkiewicz³, Stanisław Pieprzny⁴, Bolesław Sprengel⁵, Robert Litwiński⁶, Marek Mączyński⁷, Andrzej Abramski i Jerzy Konieczny⁸. Kwestie ochrony delegacji obcych państw regulowała *Instrukcja o prowadzeniu służby ochronnej* resortu spraw wewnętrznych z 1924 r., znowelizowana w dziesięć lat później. Ustalono w niej cztery stopnie zabezpieczenia wizyt. Ochrona pierwszego stopnia składała się ze ścisłej kontroli trasy przejazdu wraz z przylegającym terenem i ochrony osobistej. Ochrona drugiego stopnia składała się z ograniczonej ochrony trasy przejazdu oraz ochrony osobistej. Ochrona trzeciego stopnia składała się z ochrony mostów kolejowych, stacji, na których zatrzymywał się pociąg z chronionym dostojnikiem oraz z ochrony osobistej. Natomiast ochrona czwartego stopnia składała się wyłącznie z ochrony osobistej. O zastosowaniu stopnia ochrony decydował Departament Bezpieczeństwa i Prasy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na wniosek naczelnika wydziału Piątego Komendy Głównej Policji Państwowej.

Instrukcja... zawiera wytyczne postępowania np. podczas podawania posiłków, stanowiąc, że

(...) kuchnię w której przygotowywane są potrawy dla osoby ochranianej należy chronić przez funkcjonariuszy w ten sposób, by każda potrawa przed jej wydaniem została wypróbowana przez sporządzającego potrawy⁹.

Ważną częścią badań są kwestie ochrony osób odwiedzających Polskę w okresie międzywojennym. Jeden z dokumentów z klauzulą „tajne” wystosował Komisarjat Rządu, a adresatami byli Policja Państwowa oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Czytamy w nim m.in.:

Dnia 23 lutego 1938 r. przybywa do Warszawy Premier Pruski Goering, przybywa do Polski nieoficjalnie i zatrzyma się w gmachu ambasady niemieckiej, po czym wieczorem uda się do Białowieży. Załączając program pobytu w Polsce Marszałka Goeringa Komisarjat Rządu na m. st. Warszawę prosi o wydanie obostrzonych zarządzeń ochronnych i porządkowych zmierzających do zapewnienia całkowitego bezpieczeństwa osoby Goeringa w stolicy. (...) Pan Naczelnik Urzędu Śledczego zorganizuje od stacji granicznej Zbąszyn osobistą służbę ochronną Marszałka Goeringa w czasie wszystkich przejazdów pociągami oraz ochronę na ulicach miasta Warszawy we wszystkich okolicznościach przewidzianych w załączonym programie (...). Komisarjat Rządu prosi o wzięcie pod uwagę przy organizowaniu służby następujących wytycznych; potrzebę specjalnego wzmocnienia na dworcach Warszawa Główna, Warszawa Wileńska i Warszawa Wschodnia (...). Przy wszystkich przejazdach przez ulice

³ Zob. *Policja Państwowa w II Rzeczypospolitej*, red. A. Tyszkiewicz, Kraków 2015.

⁴ Zob. S. Pieprzny, *Policja: organizacja i funkcjonowanie*, Warszawa 2011.

⁵ Zob. B. Sprengel, *Policja Państwowa a organy władzy publicznej w polityce ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce w latach 1919–1939*, Toruń 2011.

⁶ Zob. R. Litwiński, *Korpus policji w II Rzeczypospolitej. Służba i życie prywatne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2007.

⁷ Zob. M. Mączyński, *Policja Państwowa w II Rzeczypospolitej: organizacyjno-prawne podstawy funkcjonowania*, Księgarnia Akademicka, Kraków 1997.

⁸ Zob. A. Abramski, J. Konieczny, *Justycjariusze, hutmani, policjanci – z dziejów służb ochrony porządku w Polsce*, Katowice 1988.

⁹ Archiwum Akt Nowych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, sygn. 1105, k. 23.

m. st. Warszawy należy zabezpieczyć samochód Marszałka Goeringa: ochrona w składzie 4 motocyklów [pisownia oryginalna – M.T.] ze służbą mundurową a ponadto samochodem ochronnym z tyłu. (...). Ochronę zewnętrzną gmachu Ambasady Niemieckiej należy wzmocnić przez specjalne posterunki policji śledczej i mundurowej w taki sposób, by nie dopuścić do możliwości skierowania się ewentualnych demonstrantów w ulicę Piusa XI przed gmach Ambasady Niemieckiej (...)¹⁰.

Praca powstaje w oparciu o analizę zasobów archiwalnych znajdujących się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz w stołecznym Archiwum Państwowym. Wstępna analiza badanych dokumentów pozwala sformułować wniosek, że ówczesny system ochrony nie zawierał instrukcji postępowania medycznego podczas nagłego i nieprzewidzianego zdarzenia kryzysowego, z wyjątkiem sprawdzania bezpieczeństwa żywności, tj. testowania potraw przygotowywanych dla dostojników.

¹⁰ AAN, Komenda Policji Państwowej, sygn. 582, k. 3.